

Peter WILKINSON

Upravljanje zelenih površin v mestu Bristol

»... [M]erilo veličine mesta je tudi kakovost njegovih javnih prostorov, njegovih parkov in trgov.«

John Ruskin

Parkom in zelenim površinam v mestu Bristol se po nedavnem sprejetju mestne strategije za parke in zelene površine obeta lepa prihodnost. V strategiji je načrtan 20-letni naložbeni program za zagotavljanje, izboljšanje in upravljanje zelenih površin ter z njimi povezane infrastrukture. Strategija je del širšega projekta o razvoju celotnega mesta v okviru novega urbanističnega načrta, načrta za razvoj mesta Bristol.

Obstoječa infrastruktura po kakovosti ne izpolnjuje pričakovanj prebivalcev. Pri oblikovanju strategije je s stališči sodelovalo več kot 6000 krajanov. Vsebuje predloge o tem, kako z novo upravo parkov, ki bo prijaznejša do uporabnikov, izboljšati kakovost zelenih površin in z njimi povezane infrastrukture, na primer otroških igrišč (predlaganih je kar 70 novih igrišč), naravnih območij in tradicionalnih parkov, ter kako zagotoviti enakopravnejši in boljši dostop do njih. Te izboljšave so povezane z velikimi stroški – s kar sto milijoni angleških funtov po cenah iz leta 2006. Ker bo zbiranje teh sredstev dolgotrajno, je strategija oblikovana za 20 let.

Dodatni podatki in izvod strategije za parke in druge zelene površine v mestu Bristol so dostopni na povezavi www.bristol.gov.uk/parkstrategy

1 Vizija za zelene površine v mestu Bristol

Vsako leto parke in zelene površine v mestu Bristol obiše kar 83 % prebivalcev mesta. Ti opravijo skupaj več kot 25 milijonov obiskov. Parki in druge zelene površine so zato najbolj obiskana priložnostna infrastruktura v mestu. Vizija o zelenih površinah opisuje Bristol kot:

»Mesto s kakovostnimi, privlačnimi, prijetnimi in z dostopnimi zelenimi površinami, ki zadovoljujejo raznolike potrebe vseh prebivalcev in

obiskovalcev mesta Bristol, glavnega regijskega mesta na jugozahodu Anglije.«

Čez 20 let bodo imeli vsi v mestu Bristol preprost dostop do:

- zelo kakovostnega tradicionalnega parka, v katerem bo podnevi skrbnik; v parku bodo odrasla drevesa, okrasne rastline, sedeži, stranišča in kavarna;
- kakovostnih igrišč in oblačilnic za različne športe, igre in telovadbo;
- odprtih, prijaznih in lepo urejenih naravnih zelenih površin – travnikov, gozda in rečnih obrežij z zaščitnimi življenjskimi prostori za živali;
- do lepo vzdrževanih, domiselnih in zanimivih otroških igrišč, od takšnih s tradicionalnimi igrali do naravnih igrišč, parkov za kolesarjenje in območij za igro;
- do dobro vzdrževanih zelenih površin za neformalno rekreacijo.

2 Cilji Strategije za parke in druge zelene površine

1. Izboljšanje kakovosti parkov in zelenih površin.
2. Spodbujanje vseh segmentov skupnosti k intenzivnejši uporabi in pogostejšim obiskom bristol-skih parkov in drugih zelenih površin.
3. Sodelovanje pri obsežnejšem načrtovanju urbanega tkiva, in sicer z zagotavljanjem več kakovostnih parkov in drugih zelenih površin, ki imajo pomembno vlogo pri zadovoljevanju potreb uravnovešenih in sonaravnih skupnosti ter pri izboljševanju mestne pokrajine. S tem bomo pripomogli, da bo Bristol postal zeleno in sonaravno mesto.
4. Varovanje nekaterih zelenih površin pred pozidavo.
5. Izboljšanje ponudbe posameznih vrst zelenih površin v mestu, zato da se vsem prebivalcem zagotovi dostop do formalnih, neformalnih, naravnih

in športnih površin ter prostorov za otroke in mladostnike.

6. Zagotovitev jasnih temeljev za koristne naložbe v zelene površine – določiti je treba območja mesta Bristol, v katera je treba največ vlagati in jih najbolj izboljšati, oziroma mestnemu svetu pomagati »bolje porabljati sredstva«.
7. Spodbujanje dejavnih in zdravih življenjskih slogov ter vključevanje v družbo.
8. Spodbujanje skupnosti k sodelovanju pri izboljšanju in upravljanju zelenih površin.

3 Katera področja in katere vrste zelenih površin zajema strategija?

Strategija zajema dve osrednji področji:

- ukrepe za izboljšanje storitev in razvoj ter
- predpise za zagotovitev dostopnih zelenih površin po vsem mestu, in sicer v skladu s 17. členom nacionalnih navodil za načrtovalsko politiko.

Strategija zajema vse zelene površine, do katerih ima javnost zakonit dostop in ki ponujajo možnost za rekreacijo. Zelene površine razvršča v pet kategorij, in sicer v:

- površine za otroke in mladostnike,
- formalne zelene površine,
- neformalne zelene površine,
- naravne zelene površine in
- površine za športne dejavnosti.

3.1 Otroške igralne površine

Parki in zelene površine otrokom in mladostnikom omogočajo, da se med igro in družabnimi stiki naučijo različnih spretnosti. Širše okolje – gozd, potoki, območja z divjimi živalmi – jim zagotavlja svobodo pri odločanju o tem, kaj bodo počeli in kam bodo šli, spodbuja njihovo domišljijo in preizkuša njihove zmogljivosti.

Predstavniki mestnega sveta so prepričani, da »je treba otroke in mladostnike spodbujati k razumnemu tveganju v okoljih, ki jih postavljajo pred izzive in jih spodbujajo«. Starši, vzgojitelji in varuhi mlajšim otrokom, ker jih skrbi za njihovo varnost, preprečujejo raziskovanje okolice, razumno tveganje in igro na prostem. Strategija ponuja različne pobude, s katerimi želi odpraviti te bojazni, ter ukrepe, s katerimi želi omogočiti ustrezno igro za vse skupine otrok in mladostnikov do 19. leta starosti.

Pestra ponudba in spodbujanje domiselne igre sta nujna za razvoj in učenje otrok. Pri tem se nočemo

opirati samo na različna igrala, ampak želimo ponuditi tudi priložnosti za naravnejšo igro v varnem okolju. Otroci radi plezajo po skalah in drevesnih štorih, radi se igrajo v vodi in pesku, radi tečejo okoli dreves.

Mreža večjih in boljših igralnih površin – načrtujemo do 70 novih igralnih površin – bo otrokom omogočila pestrejšo izkušnjo in izzive. Okolje za otroke bomo dodatno izboljšali še z odlokom, ki bo na igralnih površinah prepovedoval kajenje.

3.2 Formalne zelene površine

Bristol ima bogato dediščino formalnih zelenih površin, večinoma v obliki javnih parkov in vrtov po vsem mestu. Od drugih vrst zelenih površin se razlikujejo po estetiki. Formalna zelena površina je lahko oblikovana krajina, okrasni vrt z urejenimi gredicami in s kipi ali oblikovan osrednji mestni trg.

Strategija vsebuje ukrepe za izboljšanje in zavarovanje formalnih zelenih površin. Posveča se pomembni vlogi, ki jo imajo tradicionalni, večinoma viktorijanski večnamenski parki z raznovrstno infrastrukturo. Glavni tradicionalni parki bodo imeli oskrbnika, ki se bo lahko odzval na vsakodnevne potrebe, uporabnikom parka pa dajal občutek varnosti. K temu bodo veliko pripomogli tudi prenova vhodov in meja ter dvig hortikulturnih meril.

3.3 Neformalne zelene površine

Neformalne zelene površine imajo neformalen tloris ali značaj, posegi v krajino so skromni, dodatne infrastrukture je malo oziroma je sploh ni. Gričevje Bristol Downs je največja mestna zelena površina, ki jo »neformalno« uporabljajo najrazličnejše skupine ljudi – za spuščanje zmajev, razgibavanje, igro, športne dejavnosti, raziskovanje narave in piknike. Mestno krajino mehčajo tudi številne manjše, vendar pomembne neformalne zelene površine. Večina izmed njih ponuja prilagodljiv prostor za rekreacijo in igro ob mestnih in krajevnih praznikih ter dogodkih. Nekatere neformalne zelene površine se redno uporabljajo tudi za prizorišča organiziranih tekem, na primer nogometnih.

Vendar ima Bristol veliko neakovostnih neformalnih zelenih površin, takih, ki veljajo za manj varne in nedostopne ter se zato manj uporabljajo. V ožjem okolju so podcenjene. Take vrste površin spodbujajo nesocialno vedenje, zlasti nezakonito odlaganje odpadkov in vožnjo z motornimi kolesi. Kakovost bristolskih neformalnih zelenih površin je okrnjena

zaradi obstoječih pogodb o njihovem vzdrževanju, zato bo izboljšava storitev zelo pripomogla k dvigu kakovosti teh površin.

Številne manjše neformalne površine na koncu ulic bi lahko bolje izrabili za igro in sprehode, če bi jih ogradili z ograjo, ki bi otroke ločevala od prometa, če nanje ne bi dovolili psom in če bi nanje postavili preprosto opremo, na primer gole.

V nekaterih primerih lahko sredstva, ki naj bi jih porabili za površine z *nizko družbeno in rekreativno vrednostjo* (ki sta v strategiji opisani drugje), namenimo za druge storitve, na primer za druge krajevne parke, ali pa spremenimo namembnost teh površin. Vendar je nujno, da v soseski ohranimo dovolj prostora. Merila za zelene površine so postavljena zato, da to zagotovijo.

3.4 Naravne zelene površine

Naravne zelene površine so pomembna zatočišča za divje živali in območja, na katerih lahko uživamo v stiku z naravo. V mestu Bristol so številni izmed teh krajev zavarovani, saj se zavedamo pomena ohranjanja narave ter vloge, ki jo imajo taki kraji za privlačnost mesta in življenje v njem. Naravne zelene površine v mestu Bristol so zelo raznolike – zrcalijo različne velikosti, lokacijo in značaj takih krajev.

Izsledki raziskave med uporabniki kažejo, da so naravne zelene površine izjemno cenjene, hkrati pa načenjajo tudi praktična vprašanja o njihovi dostopnosti. Medtem ko je v mestu veliko dobro vzdrževanih zelenih površin, so številne naravne zelene površine zanemarjene. To slabša njihovo vrednost za ohranjanje narave ter jih spreminja v nevarne in nepriljubljene. S strategijo želimo korenito izboljšati te površine, tudi z dejavnejšimi posegi, kot je izboljšanje pešpoti, z odstranitvijo rastlinja, ki visi nad njimi, in grmovja postanejo take površine bolj odprte in vabljive, bolj vzdrževane in zanimivejše za opazovanje živali.

Prednostna naloga je vzpostavitev mreže 16 krajevnih rezervatov, z oblikovanjem več javnih gozdov pa želimo v krajanih okrepiti občutek, da so delni lastniki teh površin, in poskrbeti, da bodo videti prijaznejše.

3.5 Površine za športne dejavnosti

Mestni svet je že sprejel strategijo za športna igrišča, ki vsebuje predlog za uradno organizirane športne dejavnosti po vsem mestu. Predlagana so dodatna

športna igrišča, ki naj bi bila na voljo skupnosti tudi zaradi sporazumov s šolami, ki dovoljujejo dvojno uporabo. Športna igrišča želimo izboljšati tako, da bodo veliko uporabnejša tudi brez dobre infrastrukture oblačilnic ipd. Poleg tega želimo oblikovati *športna središča* z različno infrastrukturo, tudi s klubskimi prostori, z razsvetljenimi igrišči z umetno travo in z večnamenskimi športnimi površinami, namenjenimi predvsem urjenju.

Strategija za športna igrišča je tudi temelj za ugotavljanje potrebe po posameznih športnih igriščih. Opira se na število športnih igrišč in njihovo oddaljenost. Strategija za parke in druge zelene površine se ukvarja tudi z upravljanjem športnih dejavnosti in obstoječe športne infrastrukture v parkih ter na drugih zelenih površinah. Glavni cilj je izboljšava športnih igrišč in z njimi povezane infrastrukture. Ukvarja se tudi potrebo po prenovi teniških igrišč in kegljišč, saj se število članov v klubih zmanjšuje.

Strategija poleg tega upošteva, da imajo zelene površine pomembno vlogo pri zagotavljanju priložnosti za izvajanje neformalnih športnih dejavnosti, kot so tek, softball, sprehodi in manj uradno prirejene tekme v kriketu in nogometu.

4 Ključni izsledki raziskave med uporabniki

Raziskavo med uporabniki smo opravili predvsem zato, da bi jih seznanili s predlaganimi ukrepi za Bristol in z načrtovano izboljšavo storitev ter nameravanim razvojem. Bristolski mestni svet je poleg tega izvedel raziskavo o vplivu teh ukrepov na enakopravnost prebivalcev. Izsledki so pokazali, kje je treba ukrepe prilagoditi, zato da bodo kakovostne storitve na voljo vsem segmentom skupnosti.

- Na zadovoljstvo uporabnikov najbolj vpliva kakovost. Količina je veliko manj pomembna.
- Stališča ljudi o tem, kako daleč so pripravljeni potovati do različnih vrst zelenih površin, so bila razmeroma jasna in enotna. To je neposredno vplivalo na oblikovanje meril o oddaljenosti.
- Številni si želijo tradicionalni večnamenski park.
- Poglavitne ovire za uporabo parkov in drugih zelenih površin so slabo vzdrževanje, pasji iztrebki, smeti, bojazen za osebno varnost in nesocialno vedenje.
- Nekateri skupine – med njimi invalidi, ženske, črnci in starejši – so manj pogosti uporabniki zelenih površin in so z njimi manj zadovoljni. Še posebej problematični se jim zdijo oddaljenost, smeti in osebna varnost.

5 Nadaljnja politika upravljanja zemljišč

Strategija poleg petih vrst zelenih površin upošteva tudi vprašanje pokritosti – namenski parki v mestnem jedru, uporaba zgradb v parkih, zagotavljanje površin, na katere psi nimajo dostopa, nadzor nad pasjimi izločki, primestna območja, prilagajanje podnebnim spremembam in blažitev njihovih posledic, dostopnost prometnih povezav in njihovo načrtovanje, kolesarske poti in pešpoti.

6 Postavitev meril

Bristolska merila za zelene površine lahko razvrstimo v tri kategorije:

- merilo kakovosti – raven kakovosti, ki naj bi jo dosegale vse zelene površine;
- merilo oddaljenosti – kako daleč naj bi potovali do posamezne vrste zelene površine in
- merilo količine – koliko zelenih površin posamezne vrste naj bi imeli.

Merila veljajo za javne zelene površine. Oblikovana so tako, da vsem prebivalcem mesta Bristol omogočajo dostop do več kakovostnih zelenih površin in z njimi povezano infrastrukturo. Merila bodo uporabljena pri načrtovanju in oblikovanju prednostnih nalog mestnega sveta pri uresničevanju tega cilja. Ta temeljna merila naj bi bila vključena v okvirni razvojni program mesta Bristol, da bi investitorjem in mestnemu svetu pojasnila, kako bodo z urbanističnim načrtovanjem zagotavljali zelene površine.

Predlagana merila zagotavljajo minimalno raven (zagotavljanje zelenih površin ne bi smelo biti slabše, verjetneje pa bo boljše – merila imajo enako vlogo kot minimalna plača). Upoštevalo se jih bo pri ugotavljanju prihodnjih trendov mestnega prebivalstva in njegove rasti. Po domnevah naj bi se število prebivalcev mesta Bristol med letoma 2006 in 2026 povečalo za 53.800.

6.1 Merilo kakovosti

Merilo kakovosti za Bristol smo oblikovali po posvetovanju z državnimi svetovalci in uporabniki krajevnih parkov. Upoštevali smo obliko, razmere in vzdrževanje ter ugotovili več značilnosti parkov in drugih odprtih površin. Pri oblikovanju merila smo upoštevali tudi več vprašanj, ki so za javnost še posebej pomembna – vhodi, občutek varnosti in infrastruktura.

Anketiranci so morali kakovost oceniti z ocenami od 1 do 4 (slaba, razmeroma dobra, dobra in odlična). Povprečna ocena kakovosti na ravni mesta je bila 2 (razmeroma dobra).

Cilj: V prihodnjih 20 letih dvigniti kakovost vseh parkov in drugih zelenih površin, da bo dobila najmanj oceno dobro (ocena 3). Posebno pozornost pa je treba posvetiti najbolj prikrajšanim delom mesta, tistim, v katerih so zelene površine pogosto najmanj kakovostne.

6.2 Merilo oddaljenosti

Z merilom oddaljenosti želimo zavarovati in spodbuditi oblikovanje mreže dostopnih zelenih površin. Merilo oddaljenosti smo oblikovali po izsledkih raziskave o tem, kako daleč se zdi prebivalcem mesta Bristol še primerno hoditi do posameznih vrst zelenih površin. Na podlagi florisa mesta Bristol želimo zagotoviti, da so ti standardi merodajni.

Cilj: Z uveljavitvijo merila oddaljenosti (minimalni standard je 400 metrov do najbližje zelene površine) in z njim povezanimi navodili zagotoviti ustrezen dostop na vseh mestnih območjih.

6.3 Merilo količine

Razlike v količini odprtega prostora na prebivalca med posameznimi mesti in znotraj njih so izredno velike. Leta 2007 je imel Bristol 3,8 hektarja zelene površine na 1000 prebivalcev (oziroma 38 kvadratnih metrov na prebivalca), čeprav se bo zaradi napovedanega povečanja števila prebivalcev za 53.800 do leta 2026 ta površina zmanjšala na 33 kvadratnih metrov na prebivalca. Razlike v količini zelenih površin na prebivalca so zelo velike med osrednjimi in viktorijanskimi deli mesta (tam so količine precej majhne) ter predmestji.

Cilj: Zagotoviti, da se v vseh soseskah ohrani ustrezen dostop, in sicer z oblikovanjem minimalnih zahtev (minimalna količina je 18 kvadratnih metrov na prebivalca oziroma 1,8 hektarja na 1000 prebivalcev) in ustreznih navodil.

7 Uresničevanje strategije

Sledi podroben opis mehanizmov za uresničitev začrtane strategije. Z njihovim povezovanjem bomo oblikovali metodo uresničevanja ciljev in strategije v prihodnjih 20 letih.

Financiranje: Po domnevah naj bi za zagotovitev »dobre« kakovosti parkov in zelenih površin v prihodnjih 20 letih potrebovali 87 milijonov funtov (po cenah iz leta 2006). Sredstva bomo pridobivali iz različnih virov, tudi od investitorjev v mestu (15 milijonov funtov) in iz zunanjih virov, na primer loterije (21 milijonov funtov), s prodajo nekaterih zelenih površin (41 milijonov funtov) in iz mestnega proračuna za storitve bristolskih parkov (10 milijonov funtov).

Strategijo bomo uresničevali s takim tempom, kot ga bo omogočal pritok kapitala. Če hočemo uresničiti zahtevne kakovostne izboljšave, se je treba odreči nekaterim nepomembnim zemljiščem z nizko vrednostjo. Svet po navadi vse prihodke od prodaje zemljišč »vrže v isto malho«, tokrat pa bo 70 % tako pridobljenih sredstev vložil nazaj v parke in druge zelene površine. Poleg kapitalskih naložb bo treba povečati tudi proračun za kakovostnejše vzdrževanje zelenih površin in za popravila poškodovane oziroma izrabljene infrastrukture. V ta namen bo oblikovan »rezervni sklad«.

Vzdrževanje zemljišč: Mestni svet se zaveda, da je kakovostnejše vzdrževanje zelenih površin ključnega pomena. To je potrdilo tudi mnenje javnosti. Učinkovito vzdrževanje je nujno, če hočemo doseči cilje te strategije. Strategija bo ob uveljavljenih oblikah zagotavljanja storitev, kot so pogodbeno dela in neposredne storitve, poskušala ponekod v upravljanje vključiti tudi skupnost.

Prostorski načrti za zelena območja: Strategija še ne pomeni, da se je proces odločanja končal in

da skupnost ne more več vplivati na dogajanje na krajevni ravni. Prostorske načrte za zelena območja bomo oblikovali po posvetovanju s krajani. Oblikovali bomo krajevna merila in posebne predloge za izboljšavo parkov na posameznem območju. Te dejavnosti bomo usklajevali z drugimi pobudami sveta, ki bodo vplivale na soseske in skupnosti.

Vodnik za oblikovanje: Za projektante, investitorje in upravitelje parkov smo pripravili poseben vodnik.

Javnost: Strategija vsebuje različne projekte – spodbude za sodelovanje in večjo uporabo, premagovanje ključnih ovir za uporabo zelenih površin, svetovanje in sodelovanje, oblikovanje skupin in podpora, delo s partnerji, izobraževanje in obveščanje, dogodki in prazniki, zdravje in telovadba, dobre komunikacije ter načrtovano obveščanje.

Nadzorovanje in revizija: Strategijo o parkih in drugih zelenih površinah bomo nadzorovali in revidirali na podlagi kazalcev uspešnosti, in sicer z načrtom za uresničevanje storitev v bristolskih parkih. Ta načrt se revidira vsako leto. Spremljali bomo zadovoljstvo uporabnikov, kakovost storitev ter število obiskov in obiskovalcev parkov.

Strategijo bomo revidirali ob koncu prvih petih let. Trenutna različica velja od 1. aprila 2008 do konca marca 2013.

Peter Wilkinson
Bristol City Council, Bristol
E-pošta: peter.wilkinson@bristol.gov.uk